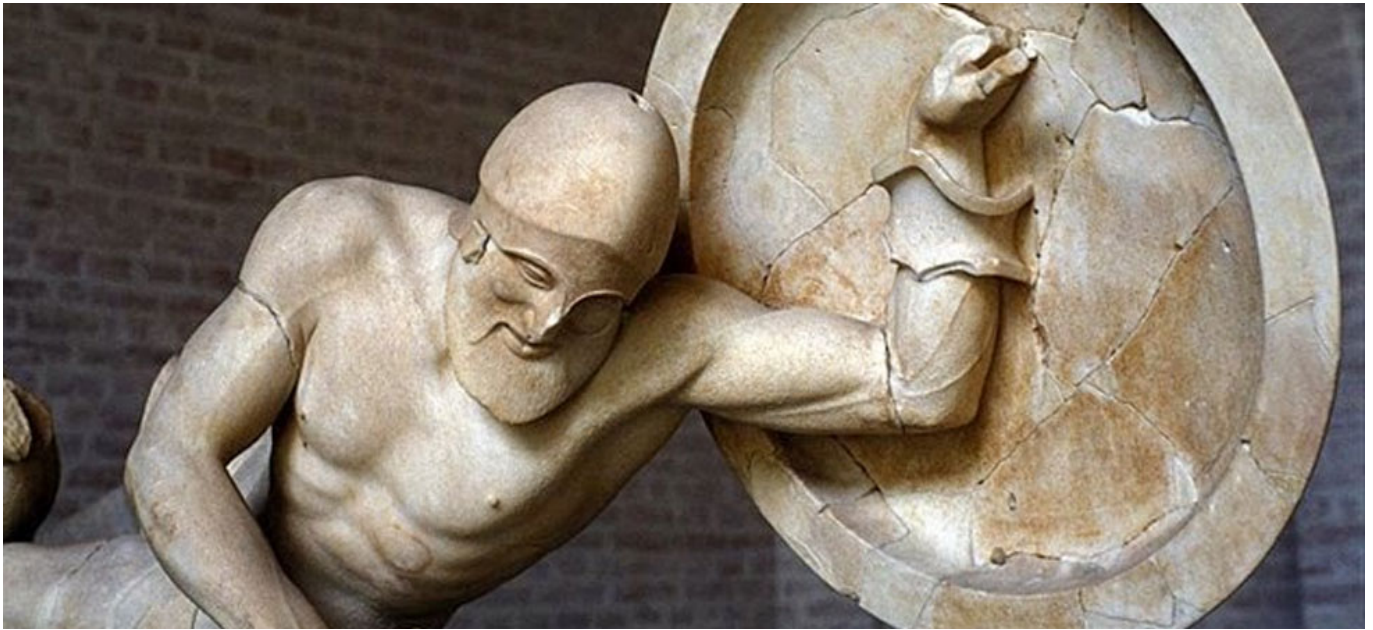

Η συμβολή της ελληνικής γλώσσας στη γερμανική παιδεία

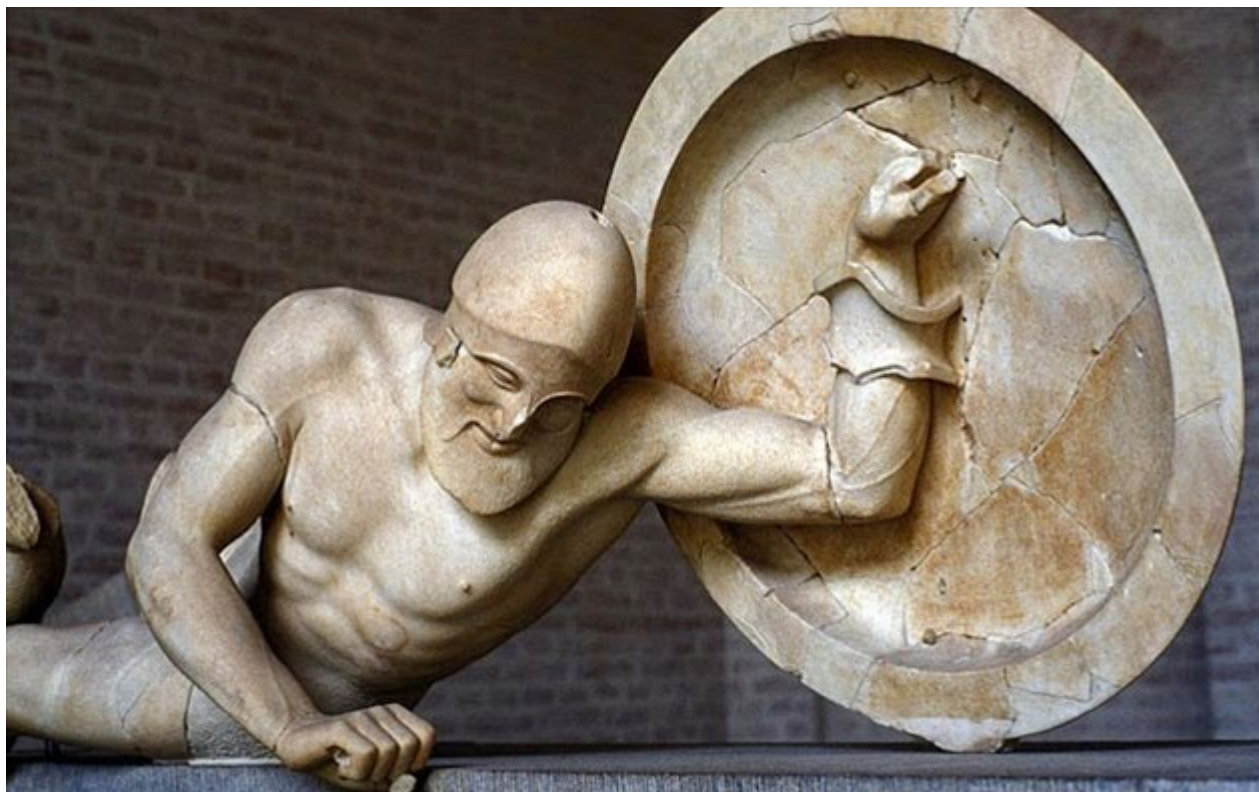
Πολιτισμός / Γλωσσολογία

Θωμάς Σαββίδης, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ας δούμε τη συμμετοχή της ελληνικής γλώσσας στη γερμανική η οποία κυριάρχησε τον αιώνα που έφυγε σε μεγάλο βαθμό στον ευρωπαϊκό χώρο. Κατ' αρχήν ο Μαρτίνος Λούθηρος, για να δημιουργήσει την Γερμανική γραμματική αντέγραψε την αρχαία Ελληνική γραμματική.

Ο μεγάλος μουσουργός Beethoven επαναλάμβανε συχνά εκφράσεις από Όμηρο: «Όπως ο σοφός Οδυσσέας έτσι ξέρω και εγώ να βοηθώ τον εαυτό μου», Στα σημειωματάριά του βρίσκει κανείς γραμμένη με πένα την εξής πρόταση: «Ο Σωκράτης και ο Ιησούς είναι τα πρότυπά μου». Έδινε ακόμη έναν πρωτότυπο ορισμό της διασκέδασης, που θα έπρεπε να προβληματίσει πολλούς νεοέλληνες: «Διασκέδαση σημαίνει, να είναι κανείς μόνος με τους αρχαίους Έλληνες». Από την Ιλιάδα αποστήθισε ένα στίχο και τον επαναλάμβανε τακτικά. Επεδίωκε δε να υλοποιήσει το νόημα του στίχου στη ζωή του. «Ότι δε θα ήθελα άπραγος να βυθιστώ στη σκόνη, άδοξος όχι, πρώτα κάτι μεγαλειώδες θα τελειώσω, το οποίο θα ακούν κι' οι κατοπινοί» (Ιλιάδα, Ραψωδία Χ, στίχοι 304-305).

Ετοιμοθάνατος πολεμιστής στο Ναό της Αφαίας στην Αίγινα.

Το αντίτυπο της Οδύσσειας το οποίο διάβαζε (μετάφραση J.H.Voss) είναι γεμάτο υπογραμμίσεις, ιδιαίτερα σ' εκείνα τα σημεία που θεωρούσε ότι αντικατοπτρίζονταν οι καταστάσεις της εποχής του. Το αντίτυπο αυτό του Beethoven φυλάσσεται σήμερα στη βιβλιοθήκη του Βερολίνου. Ορισμένους από τους στίχους του Ομήρου με τους οποίους αισθάνονταν ότι ταυτίζεται και εκφράζεται είναι οι εξής, όπου διακρίνει κανείς τις δοκιμασίες και την αντοχή του Οδυσσέα να ξαναζούν στον μουσουργό. Η καρδιά μου στο στήθος σκλήρυνε από καιρό στον πόνο γιατί έζησα πολλά και πολλά πέρασα (Μοιάζει με τους στίχους της Οδύσειας υ 18-19, ή τ 377-378, διότι ενδέχεται να μην μεταφέρονται ακριβώς οι στίχοι του Ομήρου, αλλά με κάποια τροποποίηση) Όμως και από την άλλη όλη την οδύνη του Οδυσσέα αντικατοπτρίζεται στον εξής στίχο του Ομήρου. Αυτά τραγούδησε ο περίφημος Δημόδοκος, μα ο Οδυσσέας έλιωσε στο πόνο και δάκρυα κύλησαν στα ματόκλαδα και μάγουλα. (Οδύσεια, Ραψωδία θ, στίχοι 541-542) Ίσως ο μουσουργός αισθανόταν μία συγγενική σχέση στην τραγικότητα με τον Όμηρο, διότι κατά σύμπτωση ο ποιητής λέγεται ότι ήταν τυφλός, ενώ ο μουσουργός έχανε όλο και περισσότερο την ακοή του.

Τα τετράδια του έτους 1823 παρουσιάζουν ότι ο ανεπιός ήταν σε θέση να διαβάζει τους Έλληνες τραγικούς. Σ' ένα άλλο σημειωματάριο διαβάζουμε μία αφιέρωση με την οποία δωρίζει στον ανεπιό του Karl, τους βίους του Αριστείδη και του Θεμιστοκλή και όπου του επισημαίνει και του εύχεται να είναι δίκαιος σαν τον πρώτο και τολμηρός σαν τον δεύτερο και έτσι όπως λέει μέσα από την

γλώσσα να αντιληφθεί το πνεύμα της αρχαιότητας. Όταν κάποτε γνώρισε τον ανεψιό του στον Άγγλο μουσικό Edward Schulz του είπε: «Μπορείτε να του δώσετε οποιοδήποτε αίνιγμα στα ελληνικά. Ο μικρός Οιδίποδας μπορεί να το λύσει γιατί γι' αυτόν, σ' αυτήν τη γλώσσα, δεν υπάρχει κανένα μυστικό». Ο Robert Schumann έλεγε ότι, όταν τον κατελάμβαναν μεγάλη θλίψη και απαισιοδοξία ότι έβρισκε παρηγοριά και δύναμη στο ξεφύλλισμα του Ομήρου. Ο Franz Schubert έγραψε συνολικά 600 τραγούδια, τα 40 από αυτά σχετίζονται με την Αρχαία Ελλάδα, όπως: „Γανυμήδης“, „Ιφιγένεια“, „Αντιγόνη“, „Ο αποχαιρετισμός του Έκτορα“.

Το αρχαίο ελληνικό θέατρο της Επιδαύρου.

Ο Franz Liszt έγραφε σ' ένα γράμμα του: «αισθάνομαι ότι ο Όμηρος και ο Πλάτων με τριγουρίζουν. Τους σπουδάζω καθημερινά, τους σκέπτομαι, τους καταπίνω». Ο Mozart, η άλλη μεγαλοφυΐα της μουσικής μεταξύ άλλων έγραψε την 41ή συμφωνία που την ονόμασε «του Διός» (Juppiter-Symphonie), αλλά και τρεις όπερες οι οποίες έχουν αρχαία ελληνικά θέματα. Αυτές είναι: ο «Απόλλων και ο Υάκινθος», ο «Μιθριδάτης, ο Βασιλιάς του Πόντου» και ο «Ιδομενέας, ο Βασιλιάς της Κρήτης». Ο Johann Wolfgang von Goethe (1749 - 1832) που διάβαζε ήδη στα δέκα του τον Όμηρο έλεγε: „Ό,τι είναι η καρδιά και ο νους για τον άνθρωπο, είναι η Ελλάδα για την ανθρωπότητα“. Μια άλλη μεγάλη μορφή των γερμανικών γραμμάτων ήταν ο Friedrich Schiller (1759-1805), πολύπλευρος επιστήμονας, λογοτέχνης και κατ' εξοχήν ελληνοστής. Ως άνθρωπος του πνεύματος και μάλιστα

ως ένας από τους κορυφαίους εκπροσώπους της γερμανικής γραμματείας ο Schiller εντρύφησε βαθειά στην αρχαία ελληνική παιδεία και φιλοσοφία.

Παραλλήλιζε στην καθημερινή του ζωή πολλά ρητά του Αριστοτέλη, τόσο με τις προσωπικές του καταστάσεις όσο και με τις κοινωνικές. Ο Όμηρος, ο Σοφοκλής, ο Ευριπίδης, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός είναι για τον Schiller η αληθινή χαρά της ζωής. Ο αυστριακός αρχαιολόγος και συγγραφέας Έγκον Φρίντελ (Egon Friendel) στο βιβλίο του “Πολιτική ιστορία της αρχαίας Ελλάδος” το 1938, έγραφε: “Οι αρχαίοι Έλληνες είναι το πλουσιότερο και υποδειγματικότερο, συναρπαστικότερο και φαντασμαγορικότερο θεατρικό θέαμα του κόσμου, και η οικουμένη είναι το αιώνιο και μεταβλητό, κριτικό και αφοσιωμένο κοινό τους”. Ειδικότερα για την ελληνική γλώσσα έλεγε ίδιος: “ Το πρώτο και μεγαλύτερο καλλιτεχνικό δημιουργήμα των Ελλήνων είναι η γλώσσα τους το εκπληκτικό γνώρισμα της οποίας είναι η γλωσσοπλαστική της ικανότητα και η ελευθερία σύνταξης η οποία λείπει ολότελα από τη λατινική και τις θυγατρικές της γλώσσες”.

Η ελληνική παιδεία επηρέασε σε μεγάλο βαθμό ανεξαιρέτα όλες τις επιστήμες στην Γερμανία και όχι μόνο τις θεωρητικές. Μάλιστα πολλοί εκτιμούν ότι η επιλογή της Γερμανίας να θεμελιώσει το εκπαιδευτικό της σύστημα στην κλασική ελληνική παιδεία της χάρισε αυτή την ραγδαία επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη. Ο πυρηνικός φυσικός Dr. Werner Heisenberg που τιμήθηκε με το βραβείο Nobel το 1932 είπτε στο λόγο του κατά την τελετή της βράβευσής του από την Σουηδική Ακαδημία: «Η μεγαλύτερη πνευματική μου άσκηση ήταν η θητεία μου στην αρχαία ελληνική». Με στατιστικά στοιχεία οι ελληνικές λέξεις στην γερμανική δίνονται με τον παρακάτω πίνακα:

Απλές ελληνικές 2.384 Σύνθετες γερμανικές 7.043 Παράγωγες ελληνικές 6.507
Συνθέσεις από: Krise (184), Phase (198), Zone (214) 596 Klima (224), Therapie (207), Oeko - (380), Theater (313), Technik (412), Musik (489), Problem (418), Programm (565), System (677), Energie (618), Politik (676) 4.980 Σ Υ Ν Ο Λ Ο 21.509

Η Ελληνική γλώσσα δεν είναι μόνο των αρχαίων θεών, ημιθέων ή ηρώων αλλά και η γλώσσα που εξέφρασε στη συνέχεια την κοσμοθεωρία του Χριστιανισμού δια των Ευαγγελίων. Στην ελληνική γράφτηκε απ' ευθείας η Καινή Διαθήκη η οποία θεωρείται το περισσότερο θεόπνευστο βιβλίο. Η Παλαιά Διαθήκη περισσότερο ιστορικό βιβλίο μεταφράστηκε και αυτό στην ελληνική από τους 72 λόγιους Εβραίους επί Πτολεμαίου του Β΄ του Φιλάδελφου. Η διάδοση των ηθικών αξιών στη συνέχεια έγινε από τον απόστολο των εθνών Πάυλο ο οποίος κήρυξε αλλά και έγραψε τις επιστολές του στην ελληνική γλώσσα. Για την ομορφιά που έδωσε η ελληνική γλώσσα σε μια θρησκεία αγάπης όπως αυτή του Χριστιανισμού θα δανεισθώ τα λόγια του γερμανού ποιητή Johann Wolfgang von Goethe (1749 -

1832): «Άκουσα το Ευαγγέλιο στον Άγιο Πέτρο της Ρώμης σε όλες τις γλώσσες. Η ελληνική αντήχησε σαν άστρο που εμφανίζεται τη νύχτα».

<http://bitly.com/18BTjNr>